

<https://doi.org/10.3176/biol.1969.2.11>**LÜHITEATEID * КРАТКИЕ СООБЩЕНИЯ**

K. KASK

**VILTJA KIRSIPUU AKLIMATISEERIMISE KATSETEST ENSV
TA EKSPERIMENTAALBIOLOGIA INSTITUUDIS**

K. KASK. ОБ ОПЫТАХ АККЛИМАТИЗАЦИИ ВОЙЛОЧНОЙ ВИШНИ В ИНСТИТУТЕ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЙ БИОЛОГИИ АН ЭССР

K. KASK. ON THE ACCLIMATIZATION EXPERIMENTS OF *CERASUS TOMENTOSA* AT THE INSTITUTE OF EXPERIMENTAL BIOLOGY OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF THE ESTONIAN SSR

Eksperimentaalbioloogia Instituudis rajati viltja kirsipuu (*Cerasus tomentosa* (Thunb.) Wall.) aklimatiseerimiseks ulatuslikumad katsed 1960. aastal. Väiksemas ulatuses oli katsetusi alustatud juba paar aastat varem. Paarist tuhandest üleskasvatatud taimest istutati pikemaajaliste vaatluste tegemiseks katseaedadesse umbes 600 seemikut. Nüüd on need viis aastat vilja kandnud ning nende hulgast selekteeritud hulk puuviljanduslikust seisukohast perspektiivseid vorme, millede tootmisse juurutamine algab 1969. aastal.

Viltjas kirsipuu on Kaug-Ida (Loode-Hiina, Himaalaja, Jaapan) päritoluga sõstrapõõsa suurune taim. Tema madal kasv hõlbustab tunduvalt istandiku hooldust ja marjade korjamist. Eksperimentaalbioloogia Instituudis selekteeritud vormid on viljarikkad, hea talvekindlusega ja taluvad hästi põuda, mistõttu sobivad kasvatamiseks õhukestel paealadel. Kirs-side keskmine kaal on harilikult 1,5–2 g, mõnikord ka rohkem.

Viljad on kasutatavad tööstuses mahla, veini ja keedise valmistamiseks, mõnede vormide omad ka laumarmjana.

Aklimatiseerimise lähtematerjalina kasutasime Kaug-Ida Gorno-Tajožnaja katsejaamas (Ussuriisk) selekteeritud vormide ja Kiievist Ukraina Puuviljanduse Teadusliku Uurimise Instituudist saadud seemet (Kask, 1963).

Katseaeda istutatud seemikute hulgast valisime välja 11 perspektiivset. Kasulikke vorme saadi Kaug-Ida «hiljaõitseva valiku» seemikute seast 4 (3% vastava valiku seemikutest meie istandikus), sama päritoluga «valik nr. 1» hulgast 3 (1%), «hiljavalmiva valiku» hulgast 2 (6%), «kõige varajasema valiku» hulgast 1 (5%) ja «varaõitseva valiku» hulgast 1 (2%), kusjuures sulgudes toodud protsentides ei ole arvestatud noorte seemikute väljalangemist taimede esimestel eluaastatel (vt. Kask, 1963).

Perspektiivsete seemikute hulk oli umbes üks protsent tärgranud taimede arvust. Seejuures olid Kaug-Idast saadud erinevad valikud selektsiooni seisukohast enam-vähem ühesuguse väärtusega. «Hiljavalmiv valik» ja «kõige varajasem valik» andsid küll suhteliselt rohkem perspektiivseid seemikuid, kuid pikemaajalistes vaatlustes olnud seemikute arv oli neil teistega võrreldes väiksem. Kiievi reproduktsioon ei andnud nõrga talvekindluse tõttu ühtki väljapaistvat seemikut, ehkki saagi ja viljade suuruse ning maitse poolest oli nende hulgas palju tähelepanu äratanud vorme.

Tuleb märkida sedagi, et perspektiivsete seemikute hulk oli tunduvalt suurem juhul, kui seemneid eelnevalt töödeldi vahelduvate temperatuuridega (Kask, 1965). Seda meetodit kasutades eraldati «valiku nr. 1» seemikute hulgast 2 ja «hiljaõitseva valiku» hulgast 3 perspektiivset seemikut, kontrollvariandis aga saadi kummalgi juhul ainult 1 perspektiivne seemik.

Viltja kirsipuu kui uue kultuuri juurutamine vabariigi majandites toimub Eesti NSV Põllumajanduse Ministeeriumi Aianduse Valitsuse juhtivate töötajate G. Hansmani ja J. Kerdi aktiivsel toetusel. Eksperimentaalbioloogia Instituudis aretatud viltja kirsipuu vormid lähevad tootmiskatsetesse, mis peab selgitama nende hulgast 2—3 parimat. Samal ajal jätkub teise põlvkonna seemikute uurimine. Koostöös Aianduse Valitsuse osakonnajuhataja E. Mägiga rajatakse parimate vormide seemikutest istandus edaspidisteks vaatlusteks. Alustatakse ka seemnete keemiliste mutageenidega töötlemise katseid, et sel teel saada uusi kasulikke vorme.

KIRJANDUS

Kask K., 1963. Viltjas kirsipuu. Eesti Loodus (4) : 235—236.

Каск К., 1965. Влияние обработки семян переменными температурами на сеянцы некоторых плодовых растений. Автореф. дисс. канд. биол. н. Таллин.

Eesti NSV Teaduste Akadeemia
Eksperimentaalbioloogia Instituut

Saabus toimetuses
18. IX 1968